

اشاره:

ایران از نظر وضعیت آب و هوا، از تنوع کافی برخوردار است و به اصطلاح چهار اقلیم می‌باشد. این مزیت خدادادی امکان پرورش انواع گل و گیاهان را فراهم ساخته است. توان تولید و صادرات گل ایران در حدی است که برخی کارشناسان بر این باور هستند که می‌توان بخش قابل‌توجهی از نیازهای ارزی کشور را از صدور گل و گیاهان زینتی و صنعتی تأمین کرد. با این حال هنوز سرمایه‌گذاری‌های لازم برای بهره‌گیری از مزیت‌های نسبی این بخش انجام نشده است.

در این گزارش، توانمندی صادرات گل و گیاهان ایران را از نظر می‌گذرانیم.

با برنامه‌ریزی اصولی می‌توان صادرات گل را به پای صادرات نفت رساند

اسپانیا و کنیا در شمار بزرگ‌ترین کشورهای صادرکننده گل و گیاه در جهان می‌باشند.

تجارت گل و گیاه، دادوستدی سودده می‌باشد، زیرا مصرف سرانه گل در جهان روند صعودی دارد و سرمایه‌گذاری در این بخش با رشد تقاضا، از بازده مناسبی برخوردار می‌باشد.

بر اساس آمار موجود، مصرف سرانه گل در نروژ برابر با ۲۷۰ فلورن، در سوییس ۲۲۸ فلورن، در دانمارک ۲۱۳ فلورن، در سوئد ۱۷۷ فلورن، در آلمان ۱۵۲ فلورن، در اتریش ۱۲۳ فلورن، در ایتالیا ۱۳۳ فلورن، در بلژیک ۱۳۳ فلورن و در هلند ۱۲۲ فلورن می‌باشد.

بازار گل و گیاه و سهم ایران

ارزش تجارت جهانی گل و گیاه سالانه بالغ بر ۱۰۰ میلیارد دلار است. کشور هلند با مساحتی برابر با یک‌چهارم ایران (کمتر از دو استان کیلان و مازندران) ۶۰ درصد تجارت جهانی گل را در اختیار دارد. با وجود آنکه هلند در شمار کشورهای صنعتی قرار دارد، از توجه به طبیعت غافل نمانده و سالانه ۶۰ میلیارد دلار از صدور گل و گیاه، درآمد کسب می‌کند. ۵۰ درصد تجارت جهانی گل بریده در اختیار هلند است. هلند ۱۵ درصد گل‌های صادراتی خود را از دیگر کشورهای جهان وارد و سپس صادر می‌کند.

پس از هلند، کشورهای کلمبیا، ایتالیا، فلسطین اشغالی،

بازارهای جهانی کاهش یابد، می‌توان میزان صادرات گل را افزایش داد، زیرا شرایط آب‌وهوایی کشور در استان‌های کیلان، مازندران، اصفهان و دشت میناب بندرعباس این امکان را می‌دهد که گل‌های با کیفیت مرغوب پرورش یابد.

در شرایط کنونی در فصل زمستان گل‌های میخک و گلایل ایران بازار خوبی در اروپا دارد و با اصلاح نسلی که روی این گل‌ها انجام شده، می‌توان درآمد مناسبی از افزایش صادرات این گل‌ها به دست آورد.

مشکلات تولید و صدور گل و گیاه

با وجود آنکه گل و گیاهان زینتی و صنعتی ایران در بازار جهانی به لحاظ کیفیت و تنوع از مقبولیت برخوردار است، اما مشکلاتی در زمینه تولید و تجارت گل و گیاه وجود دارد که باید برطرف شود تا جایگاه مناسبی در تجارت جهانی گیاهان و گل‌ها کسب شود.

یکی از مشکلات عمده، روشن نبودن جایگاه پرورش و تجارت گل و گیاهان زینتی و صنعتی در دومین برنامه پنج‌ساله توسعه اقتصادی کشور می‌باشد. به همین دلیل میزان سرمایه‌گذاری، نحوه فعالیت برای افزایش سطح زیر کشت، میزان تولید و تجارت گل و گیاه سمت و سوی روشنی ندارد. از این رو حمایتی از آن از سوی بخش دولتی صورت نمی‌گیرد.

سرمایه‌گذاران در زمینه پرورش گل و گیاه از هیچ‌گونه حمایتی از سوی دولت و نظام بانکی برخوردار نیستند و به همین جهت قادر به تأمین نیازهای سرمایه‌ای برای اجرای پروژه بزرگ نمی‌باشند.

با وجود آنکه تجارت ۱۰۰ میلیارد دلاری گل و گیاه در جهان، باید انگیزه‌های لازم برای تشویق سرمایه‌گذاری را تحریک کند و از توانمندی‌ها و استعدادها و خدماتی بهره‌گیری مناسبی صورت گیرد، اما نبود حمایت دولت و نظام بانکی از طرح‌های سرمایه‌گذاری بزرگ پرورش گل و گیاه، توسعه این بخش را تحت الشعاع قرار داده است.

○ **استعدادهای طبیعی (آب، هوا و خاک)، موقعیت جغرافیایی، آفتاب و نور کافی، کارگر ارزان و سوخت فراوان از مزیت‌های در دسترس برای گسترش پرورش گل و گیاه در ایران است.**

پرمصرف‌ترین گونه‌های گل‌بریده در جهان عبارتند از: رز، داودی، میخک، لاله، سوسن، فرزیا، ژربرا، ارکیده، عروس و آسترومریا می‌باشند. بسیاری از این گل‌ها در ایران قابل پرورش می‌باشند.

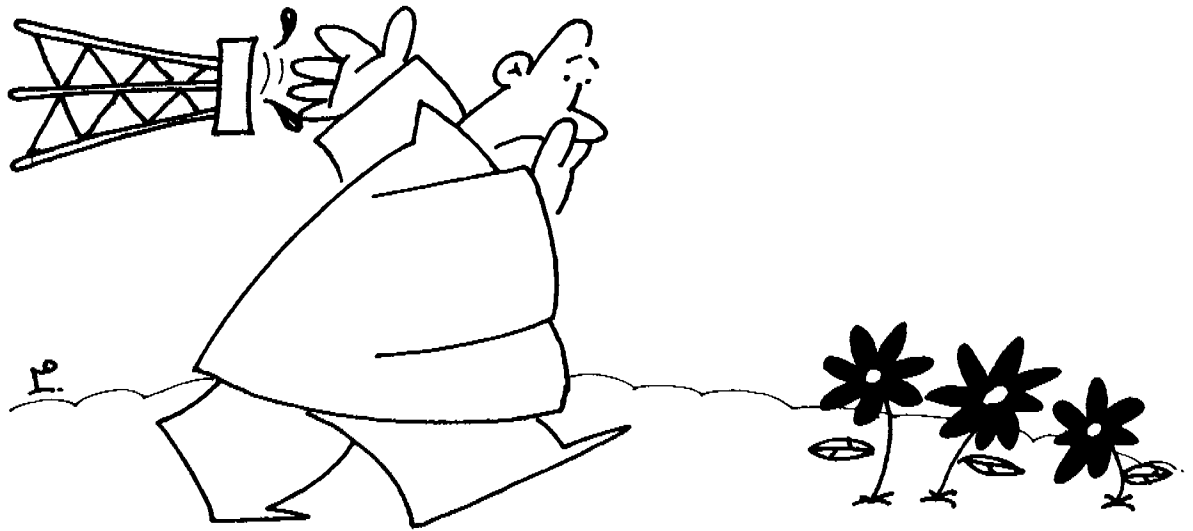
○ **سالانه یکصد میلیارد دلار گل و گیاه در جهان مبادله می‌شود که ۶۰ درصد آن در اختیار هلند و بقیه در اختیار کشورهای کلمبیا، ایتالیا، فلسطین اشغالی، اسپانیا و کنیا می‌باشد.**

ایران اسلامی نیز می‌تواند در بازار جهانی گل و گیاه جایگاه شایسته‌ای کسب کند. استعدادهای طبیعی (آب، هوا و خاک) در استان‌های کیلان، مازندران، اصفهان و... زمینه مساعدی را برای پرورش انواع گونه‌های گل و گیاه زینتی و صنعتی، فراهم آورده است. با این وجود هنوز توجه لازم و سرمایه‌گذاری کافی برای بهره‌گیری مناسب از استعدادهای بالقوه در پرورش گل و گیاه به عمل نیامده است.

موقعیت جغرافیایی و شرایط جوی ایران به گونه‌ای است که چهار اقلیم به خوبی در این سرزمین پهناور قابل تفکیک است. در شرایط متعادل، اختلاف درجه حرارت هوا بین گرم‌ترین و سردترین نقطه کشور به ۲۵ تا ۴۰ درجه سانتی‌گراد می‌رسد. خاک مناسب، آفتاب و نور کافی، آب، کارگر ارزان، سوخت فراوان و... مزیت‌های در دسترس برای پرورش گل و گیاه در ایران است.

در حال حاضر سطح زیر کشت گل میخک در ایران ۱۲۰ هکتار (رتبه یازدهم در جهان)، رز ۲۲ هکتار (رتبه دهم در جهان) و گلایل حدود ۳۷۵ هکتار (رتبه پنجم در دنیا) می‌باشد. مجموع سطح زیر کشت گل در ایران ۱۲۲۰ هکتار برآورد می‌شود. از نظر تولید گل بریده، ایران در میان ۴۵ کشور تولیدکننده در جهان، رتبه دوازدهم را دارد. اما با وجود مزیت‌های نسبی برای پرورش و تجارت گل، جایگاه ایران می‌تواند بیش از این حد ارتقا پیدا کند.

با این حال در شرایط کنونی، گل‌های ایران در فصل زمستان در بازار اروپا قدرت رقابت دارد. زیرا قیمت گل در زمستان در سطح جهانی افزایش پیدا می‌کند. چنانچه سرمایه‌گذاری‌های مناسب برای پرورش گل به شیوه‌های نوین و صنعتی فراهم شود تا قیمت تمام‌شده در حد قابل‌قبول

سرمایه‌گذارانی موفق می‌شوند که از روش‌های نوین (مکانیزه) استفاده کنند، زیرا روش‌های سنتی، هزینه تمام‌شده را در سطح بالایی قرار می‌دهد و قدرت رقابت در بازارهای خارجی را از بین می‌برد.

از آنجا که حمایت نظام بانکی برای سرمایه‌گذاری در پرورش گل و گیاه وجود ندارد و گلخانه‌های ایران نیز هنوز به روش صنعتی اداره نمی‌شوند، نه تنها سرمایه‌گذاران داخلی، بلکه سرمایه‌گذاران خارجی نیز تمایلی به سرمایه‌گذاری در این زمینه در کشور ندارند. این در حالی است که استعدادهای طبیعی و مزیت‌های نسبی پرورش گل و گیاه در ایران برای بسیاری از علاقه‌مندان به سرمایه‌گذاری در این رشته قابل درک می‌باشد.

○ شرایط جوی، خاک و... در استان‌های گیلان، مازندران، اصفهان و دشت میناب بندرعباس برای پرورش انواع گل‌ها با کیفیت مرغوب، مناسب است.

در زمینه پرورش گل و گیاه و صادرات آن مشکلات دیگری نیز وجود دارد که به‌طور عمده در بخش بسته‌بندی و حمل‌ونقل متظاهر می‌باشند. بسته‌بندی در هر کالایی، نقش عمده‌ای در سلامت رساندن آن به دست مصرف‌کننده و جذب مشتری دارد. برای گل و گیاه که باید بسته‌بندی خاصی داشته باشند تا سالم به مقصد برسند، موضوع نحوه بسته‌بندی اهمیت ویژه‌ای

کارشناسان اعتقاد دارند که با وجود مزیت‌های نسبی فراوان در زمینه پرورش گل و گیاه (آب، هوا و خاک مناسب، آفتاب و نور کافی، کارگر ارزان و...)، سرمایه‌گذاری برای اجرای پروژه‌های بزرگ پرورش گل و گیاه به شیوه نوین صنعتی ضرورت دارد. شیوه سنتی پرورش گل و گیاه در ایران سبب شده است که قیمت تمام‌شده گل در ایران (با توجه به هزینه‌های بسته‌بندی و حمل و نقل و...)، در سطح بالایی قرار گیرد. به همین جهت گل‌های ایران فقط در فصل زمستان که قیمت‌ها در سطح جهانی افزایش پیدا می‌کند، قدرت رقابت در بازارهای عمده به ویژه اروپا را به دست می‌آورند و در سایر فصل‌ها، توان رقابت ندارند.

○ سطح زیر کشت گل در ایران ۱۲۲۰ هکتار برآورد می‌شود و از نظر تولید گل بریده، ایران در میان ۴۵ کشور تولیدکننده آن در جهان، در رتبه دوازدهم قرار دارد.

آنها بر این باور هستند که فن‌آوری پرورش گل به روش‌های مدرن، باید از کشورهای خارجی صاحب‌نام در صنعت گل و گیاه از جمله هلند کسب شود. با تأمین منابع موردنیاز سرمایه‌گذاری و فن‌آوری، می‌توان طرح‌های بزرگ پرورش گل و گیاه را به اجرا درآورد و سهم مناسبی در تولید و تجارت جهانی آن به دست آورد.

به عقیده کارشناسان، در تجارت جهانی گل و گیاه، تنها

شبکه حمل و نقل سریع و مطمئن، میسر نیست. شبکه‌ای که به تمام بازارهای بزرگ گل و گیاه تردد کند.

صادرات گل و گیاه و بازارهای قابل نفوذ

در تجارت گل و گیاه مانند سایر کالاها، تبلیغ و بازاریابی نقش بسزایی دارد. حضور در بازارهای قابل نفوذ و انجام تبلیغات و فعالیت‌های بازاریابی مبتنی بر اصول علمی ضرورت دارد.

حضور در نمایشگاه‌های معتبر گل و گیاه جهان برای شناساندن گل‌های ایران (اعم از گل‌های بریده، گیاهان تزئینی، گیاهان دارویی و صنعتی و گل‌های خشک)، نقش عمده‌ای در رونق تجارت و کسب سهم شایسته در بازار جهانی گل دارد.

گل‌های ایران که تاکنون در نمایشگاه‌های کشورهای حاشیه خلیج فارس، ژاپن، سوریه و... به نمایش درآمده‌اند، با استقبال خوبی از سوی مردم و دست‌اندرکاران تجارت گل روبه‌رو شده‌اند. در نمایشگاه اوزاکای ژاپن، گلایل ایران، جایزه طلایی گلایل جهان را به خود اختصاص داد. کیفیت گل‌های ایرانی حتی گل‌های گران‌قیمت از جمله آنتوریوم و استرلیزیا مورد تحسین کارشناسان امر قرار گرفته است.

با این وصف ضمن رفع مشکلات مربوط به پرورش مکانیزه گل و سرمایه‌گذاری، باید به بازاریابی از طریق حضور در نمایشگاه‌های بزرگ خارجی توجه داشت. به عقیده کارشناسان، کشورهای آسیای میانه، حاشیه جنوبی خلیج فارس و برخی کشورهای اروپایی، بازارهای بسیار مناسب و پرکششی برای گل‌های بریده و زینتی ایران می‌باشند.

به گفته یکی از دست‌اندرکاران صادرات گل، محموله‌های ارسال شده به کشورهای هلند، انگلیس و حوزه خلیج فارس همواره مورد تأیید بوده‌اند. اما ضرورت دارد که برای ارسال به موقع گل به بازارهای خارجی اداره حفظ نباتات وزارت کشاورزی (قرنطینه) و گمرک، فعالیت هماهنگی داشته باشند. این صادرکننده معتقد است که با حضور در نمایشگاه‌ها و بازاریابی مناسب، باید ایران در زنجیره تجارت جهانی گل و گیاه قرار گیرد، تا از این منبع مناسب کسب درآمد ارزی محروم نماند.

وی با اشاره به این نکته که ارزش صادرات گل و گیاه سالانه یک میلیون دلار است، گفت: این رقم بسیار ناچیز است، در حالی که با برنامه‌ریزی اصولی برای سرمایه‌گذاری و رشد تولید گل و گیاه و رفع نواقص در زمینه صادرات، می‌توان در

دارد. تاکنون در زمینه بسته‌بندی گل، در هیچ مرکزی در ایران، کار عملی صورت نگرفته است.

○ جایگاه تولید و تجارت گل و گیاه در برنامه دوم روشن نیست و به همین جهت از سوی دولت و نظام بانکی هیچ‌گونه کمکی به سرمایه‌گذاران در این رشته نمی‌شود.

۸۰ درصد گل‌های تازه صادراتی به صورت افقی بسته‌بندی می‌شوند و ۲۰ درصد آنها که باید در داخل آب باقی بمانند، در بسته‌بندی ویژه در داخل کارتن عمودی حمل می‌شوند. البته این روش در ایران چندان مرسوم نیست.

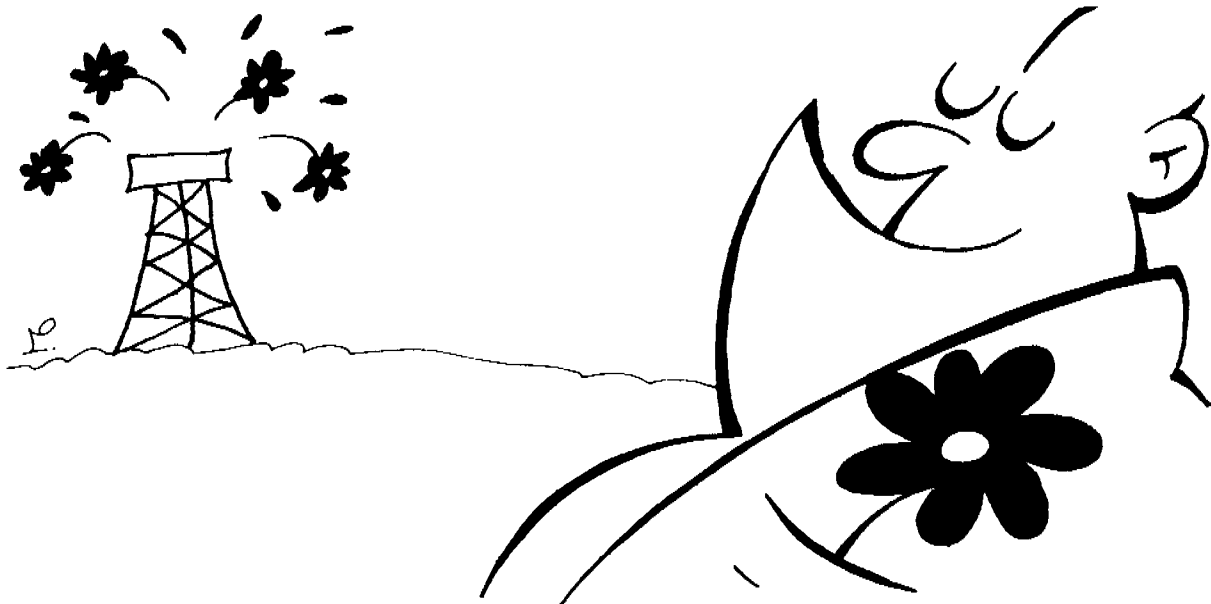
در بسته‌بندی‌های افقی باید تعداد، نوع و شرایط گل مورد توجه باشد و متناسب با ضرورت‌ها، بسته‌بندی صورت گیرد. قطر و ضخامت کارتن و تلسکوپی بودن آن (به صورت سر و ته و دیواره دو جداره) بسیار مهم است. البته بسته‌بندی با لفاف سلیفون برای گل‌های گران‌قیمت مانند استرلیزیا و آنتوریوم صورت می‌گیرد تا در سردخانه مقاومت لازم را داشته باشند. معمولاً گل‌ها در بسته‌بندی‌های ۵، ۱۰ و ۱۵ تایی با روبانی هم‌رنگ گل عرضه می‌شوند. هزینه بسته‌بندی برای هر شاخه گل بلند (مانند گلایل و مریم) ۲۰ تا ۵۰ ریال و برای گل کوتاه (مانند رز، ژربرا و...) ۱۵ تا ۳۰ ریال هزینه دارد.

کارشناسان بر این عقیده هستند که با سرمایه‌گذاری در زمینه تولید لوازم بسته‌بندی گل، می‌توان ضمن تأمین نیاز داخلی برای بسته‌بندی گل‌های صادراتی، درآمد ارزی مناسبی نیز از صدور این مواد کسب کرد، مشروط بر آنکه این مواد در یک مرکز و با رعایت استانداردهای بین‌المللی تولید شود.

موضوع حمل و نقل گل نیز با توجه به دوری مراکز تولید گل در ایران از بازارهای جهانی، مهم است. در این زمینه اگر چه تسهیلاتی از سوی هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران ارایه می‌شود، اما چنانچه میزان تجارت گل و گیاه افزایش پیدا کند، باید متناسب با آن تسهیلات حمل و نقل هوایی و دریایی فراهم شود تا گل‌ها با کیفیت مناسب به مقصد برسند.

به گفته یکی از صادرکنندگان گل در بخش خصوصی، در پاره‌ای مواقع به دلیل نبود پرواز هما به مقصدی خاص، شرکت خریدار خارجی خود وسیله انتقال (هواپیما) را به ایران فرستاده تا محموله‌اش را ببرد.

وی معتقد است: رشد صادرات گل و گیاه بدون دسترسی به

جنوبی خلیج فارس، توان جذب سالانه ۴۰ میلیون دلار گل را دارند. با توجه به نزدیکی ایران به این بازارها، در صورت رفع مشکلات مربوط به صادرات، می‌توان سهم زیادی در این بازار کسب کرد.

علاوه بر گل بریده، صدور گل‌های تزئینی (گیاهان سبزی ساختمانی) و نیز گل خشک نیز باید مدنظر قرار گیرد. مشکل حمل و نقل و بسته‌بندی در این موارد، مانع از رشد صادرات آنها می‌باشد.

در حال حاضر کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس، تقاضای زیادی برای واردات گل خشک از ایران دارند. لیکن به لحاظ مشکلات مربوط به بسته‌بندی این گل‌ها (پرسازی فضاهای خالی داخل کارتن بسته‌بندی)، نمی‌توان از این تقاضا برای رشد صادرات بهره مناسب را گرفت.

گیاهان دارویی نیز می‌توانند در شمار صادرات گل و گیاه کشور قرار گیرند. در حال حاضر میزان صادرات آنها کمتر از یک میلیون دلار در سال است، در حالی که تقاضای مناسبی در اروپا و حوزه خلیج فارس برای آنها وجود دارد.

از آنجا که برخی سوزنی‌برگ‌های ایران از انواع کمیاب در جهان می‌باشند، پرورش نهال و درختچه این گیاهان و صدور آنها می‌تواند منبع مناسبی برای کسب ارز باشد.

در جمع‌بندی بحث می‌توان گفت: سرمایه‌گذاری برای ایجاد طرح‌های صنعتی پرورش گل و گیاه، رفع موانع صادرات، جلب سرمایه‌گذاری خارجی، تبلیغات و بازاریابی برای انواع گیاهان ایران و... می‌تواند در رونق صادرات این بخش مؤثر باشد.

یک دوره پنج‌ساله، درآمد حاصل از صادرات گل و گیاه را تا حد درآمد نفتی کشور افزایش داد.

○ برای کسب سهم مناسب در تجارت جهانی گل و گیاه، سرمایه‌گذاری برای پرورش گل و گیاه به شیوه صنعتی که ۸ برابر شیوه سنتی بازده دارد، ضروری است.

وی گفت: بازار «آلسمر» هلند، بزرگ‌ترین مرکز خرید و فروش گل است. اگر ایران بخواهد به این بازار وارد شود، باید پرورش صنعتی گل و گیاه را آغاز کند. با توجه به آنکه بازده تولید گل به روش صنعتی حدود ۸ برابر روش سنتی است، قیمت تمام‌شده، کاهش می‌یابد و قدرت رقابت در بازارهای خارجی به دست می‌آید. اگر سرمایه‌گذاری لازم برای اجرای طرح پرورش صنعتی گل تأمین گردد، ایران می‌تواند در تولید و تجارت گل به پای کشورهای کلمبیا و کنیا برسد.

این صادرکننده اظهار داشت: آلمان مایل است در زمینه پرورش صنعتی گل و گیاه در ایران سرمایه‌گذاری کند، لیکن فقدان ضمانت‌های لازم برای سرمایه‌گذاری در ایران، بی‌ثباتی قوانین و مقررات و... مانع از این اقدام است. در حالی که با جذب سرمایه‌گذاری خارجی می‌توان راه را برای انتقال دانش فنی پرورش صنعتی گل و گیاه را نیز باز کرد.

در حال حاضر گل‌های ایران به بازارهای ژاپن، سوئد، انگلستان، هلند، اسپانیا، عربستان، کویت، امارات متحده عربی، قطر و بحرین صادر می‌شود. بازارهای کشورهای حاشیه